

WSTĘP DO BADAŃ W ZAKRESIE TŁUMACZENIA CHIŃSKICH NAZW NIEOSTRYCH I KLAUZUL GENERALNYCH

Joanna GRZYBEK, dr
Instytut Językoznawstwa, Uniwersytet im. A. Mickiewicza
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań
joanna.grzybek@gmail.com

Abstrakt: Nazwy nieostre i klauzule generalne stanowią prawdziwe wyzwanie dla tłumacza tekstów prawnych, od którego wiedzy prawnej i pozaprawnej zależy odpowiednia ich interpretacja i przekład. Badania terminologiczne i prawnoporównawcze świadczą o tym, że wiele nazw nieostrych i klauzul generalnych występujących w paralelnych tekstach prawnych, ze względu na otoczenie różnych systemów prawnych i odmiennych kultur, nabiera różnych znaczeń. Przedmiotem rozważań autorki są stanowiska prawników i tłumaczy tekstów prawnych dotyczące swoistych cech nazw nieostrych oraz klauzul generalnych, jak również występujących pomiędzy nimi różnic w zakresie pól znaczeniowych. Celem autorki jest potwierdzenie konieczności przeprowadzenia badań w zakresie chińskich nazw nieostrych i klauzul generalnych.

PRELIMINARY RESEARCH INTO TRANSLATION OF CHINESE VAGUE TERMS AND GENERAL CLAUSES

Abstract: Vague terms and general clauses are a challenge for legal translators whose legal and extra-legal knowledge affect the interpretation of the source text and its translation. Research into terminology and comparative law reveals that the meanings of many vague terms and general clauses occurring in parallel texts in various legal languages differ due to divergent legal systems and cultures.

The author analyses the stances of legal translators and lawyers on specific features of vague terms and general clauses as well as discrepancies between their meanings. The author aims at revealing a need to carry out research into Chinese vague terms and general clauses.

Słowa kluczowe: przekład prawny, przekład prawniczy, język prawny, termin nieostry, klauzula generalna

Wprowadzenie

Teksty prawne powinny być wolne od wieloznaczności i niezmierzonej nieostrości (zob. Malinowski 2008: 18). Jednak *jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia elastyczności tekstu prawnego, można posłużyć się określeniami nieostrymi, klauzulami generalnymi lub wyznaczać nieprzekraczalne granice swobody rozstrzygnięcia, w szczególności dolne lub górne granice swobody wymiaru kary* – stanowi paragraf 97 Zasad Techniki Prawodawczej (ZTP).

Przedmiotem rozważań w niniejszym artykule będą nazwy nieostre i klauzule generalne. Celem autorki było uchwycenie problematyki przekładu nazw nieostrych i klauzul generalnych. Artykuł stanowi wstęp do badań nad niejasnością i wieloznacznością leksyki chińskiego *lingua legis*, które w polskiej literaturze nie doczekały się jeszcze żadnego opracowania. Zdaniem autorki nasilająca się obecnie intensywnie współpraca polsko-chińska wymaga rozwoju badań prawno-porównawczych i terminologicznych, w których zakres wpisują się nazwy nieostre i klauzule generalne, mogące powodować nieporozumienia w komunikacji pomiędzy Polakami i Chińczykami.

Pojęcie nazwy nieostrej i klauzuli generalnej

Nazwę nieostrą Malinowski (2006: 37-38) definiuje jako taką, dla której nie można jednoznacznie określić zakresu wszystkich jej desygnatów. Treści jej nie da się precyzyjnie określić, a często ustala się ją intuicyjnie. Ustala się zatem desygnaty danej nazwy, ale nie podaje się jej treści językowej. Co więcej, pomocy w uściśleniu takiej nazwy nie stanowi, jak na przykład w przypadku terminów polisemicznych, kontekst.

Z kolei definicja klauzuli generalnej jest niejednolita. Tylko w literaturze polskiej istnieją liczne rozbieżności w tym zakresie. W języku prawniczym klauzulami generalnymi nazywa się:

1. poszczególne przepisy prawa, zawierające różnego rodzaju zwroty niedookreślone (Wolter A., Ignatowicz K., Stefaniuk K. 1996:67),
2. zwroty niedookreślone składające się na treść przepisów prawnych (Zieliński 1988: 38).

W kontekście klauzul generalnych przeważa pogląd związany z instytucją „odesłania” do ogólnie ukierunkowanych, ocennych kryteriów pozaprawnych, tj. do wartości moralnych, wartości politycznych, albo ekonomicznych. Wyrazem takiego stanowiska jest zaproponowana w piśmiennictwie definicja, zgodnie z którą

klauzula generalna jest to zwrot niedookreślony zawarty w przepisie prawnym oznaczający pewne oceny funkcjonujące w jakiejś grupie społecznej, do których odsyła ów przepis przez nakaz uwzględniania ich przy ustalaniu stanu faktycznego podpadającego pod daną normę.

Klauzula generalna jest zatem pojmowana jako rodzaj upoważnienia organu stosującego prawo do wykorzystywania w procesie decyzyjnym kryteriów określonych w danej klauzuli generalnej (Rott-Pietrzyk 2007: 281-282). Inne stanowisko określa, że klauzule generalne są nakazami samodzielnego oceniania stanów faktycznych kierowanymi do

organów stosujących prawo. Oceny te powinny być dokonywane w odniesieniu do wszelkich okoliczności i rozpatrywanych przypadków. Organ nie jest zatem odsyłany do jakiegokolwiek oceny, ale ma jej samodzielnie dokonać. Określone w klauzuli generalnej zasady, normy, reguły moralne są traktowane jako czynnik, który stanowi jeśli nie punkt wyjścia to pomoc przy dokonywaniu przez organ stosujący prawo oceny (ibidem: 282)

Nazwy nieostre i klauzule generalne w przekładzie

Na nazwy nieostre i klauzule generalne w języku prawa oraz trudności w ich przekładzie zwróciła uwagę m.in. Šarčević (2000: 233). Mimo, iż niekiedy łatwo jest je przetłumaczyć, bo występują w wielu systemach prawnych to często okazuje się, że poszczególne sądy w różnych jurysdykcjach odmiennie je interpretują. Odpowiednie tłumaczenie nazw nieostrych i klauzul generalnych wymaga zatem od tłumaczy nie tylko wiedzy językowej, ale także wiedzy z zakresu prawa oraz wiedzy wykraczającej poza nauki prawne. W kontekście tego typu przekładu warto odwołać się do opisywanej przez Šarčević (2000: 237) konieczności „miarkowania poziomu ekwiwalencji” w zależności od różnic socjo-politycznych w rzeczywistościach, w których stosuje się dane terminy, w tym wypadku nazwy nieostre i klauzule generalne. W sytuacji zestawienia dwóch różnych języków może się bowiem okazać, że słowa i syntagmy na ogół określane jako jednoznaczne, mogą być interpretowane różnie. Zadaniem tłumacza jest, jak zauważa Cao (2008: 81), rozpoznać tę językową niepewność i ocenić czy powstała ona z intencją czy przypadkowo. Od tej oceny zależy bowiem odpowiednie oddanie jej i zachowanie w tłumaczeniu. Należy przy tym uważać by tej niepewności i niejasności nie zatracić ani nie powiększyć, bo mogłoby to wpłynąć na ilość możliwych interpretacji sądu w przyszłości.

Niejasność / nieokreśloność

Niejasność / nieokreśloność (ang. *vagueness*) była przedmiotem zainteresowań wielu teoretyków i praktyków tłumaczenia (zob. Bhatia et al. 2005:12, Wei 2009, Dong 2006). Próby jej zdefiniowania podejmuje się od wielu lat. Ullmann (1962: 118) charakteryzuje ją następująco:

1. *generic character of words;*
2. *meaning is never homogeneous (i.e. it is context-bound);*
3. *lack of clear-cut boundaries in the non-linguistic world;*
4. *lack of familiarity with what the words stand for.*

Channell (1994: 5) zwrócił uwagę na zainteresowanie tym zjawiskiem w języku nie tylko w zakresie językoznawstwa, ale też krytyki literackiej, psychologii czy filozofii. Podkreśla się zarówno pozytywną, jak i negatywną ocenę niejasności. W kontekście języka chińskiego takie dwa różne stanowiska są szczególnie trafne, bo chiński język prawniczy, a w szczególności język prawny, często są określane jako niejasne,

wieloznaczne, dające możliwości różnorodnej interpretacji (zob. Potter 2001: 11, Cao, 2004: 95).

Rzeczywistość prawna i kulturowa

Nazwy nieostre i klauzule generalne mogą być stosowane dopiero po odpowiednim poznaniu rzeczywistości prawnej i kulturowej, która je otacza. Ich rozumienie i interpretacja może sprawiać trudności już w zakresie jednego tylko języka. Trudności może tłumaczom sprawiać na przykład wymieniona w art. 355 Kodeksu cywilnego „należyta staranność”. Zgodnie z polskim prawem dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zachowując staranność ogólnie wymaganą w stosunkach danego rodzaju, przy czym owa „należyta staranność” określana jest zgodnie z zakresem działalności dłużnika i jak podkreśla Gwoździcka-Piotrowska (2011: 57) zgodnie z Wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 17 sierpnia 1993 r. II CRN 77/93, obejmuje także znajomość obowiązującego prawa oraz następstw z niego wynikających w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej. Z podobną starannością powinien oczywiście współpracować z dłużnikiem wierzyciel.

Źródłem większych wątpliwości może być ‘dobra wiara’, która może występować w znaczeniu obiektywnym i subiektywnym. W prawie polskim dobra wiara występowała w obu znaczeniach w Kodeksie zobowiązań z 1933 r. W znaczeniu obiektywnym, podobnie jak dobre obyczaje, stanowiła kryterium oceny postępowania. W tym ujęciu występowała w art. 189 k.c. zgodnie z którym „strony winny wykonywać zobowiązania zgodnie z ich treścią, w sposób, odpowiadający wymaganiom dobrej wiary.” W znaczeniu subiektywnym zaś dobra wiara określa stan psychiczny danej osoby, polegający na jej błędnym, ale usprawiedliwionym mniemaniu o istnieniu jakiegoś prawa lub stosunku prawnego. W tym drugim znaczeniu dobra wiara występuje w szczególności w prawie rzeczowym, rodzinnym i spadkowym. Standardy zachowania w zakresie stosunków umownych może wyznaczać tylko dobra wiara w znaczeniu obiektywnym (Rott-Pietrzyk 2007: 86-87). Zaskakujące może być, że chińskie prawo umów nie uznaje zasady „dobrej wiary” (chiń. 诚实信用 *chéngshí xìnyòng*) w kontekście błędów popełnionych w umowie (zob. art. 125 ch.u.u.). Również chińskie prawo arbitrażowe (art. 16 i art. 18 ch.u.a.) stanowi, że wszelka wieloznaczność i niejasność w zapisie na sąd polubowny przesądza o jego nieważności, chyba, że strony umowy usuną taką niejasność poprzez umowę dodatkową. Prawnicy zwracają jednak uwagę na fakt, że w Chinach nie ustalono dokładnie jak należy interpretować umowy. W przypadku umów arbitrażowych, jak pisze Fan (2013: 38), sądy interpretują umowy różnie i zdarza się, że podobne sprawy są interpretowane odmiennie w różnych częściach kraju. Klauzula „dobrej wiary” została włączona do chińskiej rzeczywistości prawnej poprzez tłumaczenie angielskiej syntagmy „good faith” powstałej w systemie *common law*. Jak zauważyła Cao (2004: 167) w tłumaczeniu na angielski 诚实信用 *chéngshí xìnyòng* jest paradoksalnie wyrażane za pomocą dwóch różnych terminów: „principle of good faith” i „honesty and trustworthiness”. Co więcej, chińska „dobra wiara” jest związana z chińską kulturą będącą pod wpływem konfucjanizmu, taoizmu, legizmu

i buddyzmu. Dlatego uważa się, że klauzula ta ma w systemie prawa chińskiego i świadomości Chińczyków swoiście ukształtowane znaczenie, które należy rozpatrywać w powiązaniu z chińską tradycją. (Cao, 2004: 168).

Opisaną powyżej klauzulę dobrej wiary wspiera klauzula rozsądku, stosowana często jako kryterium oceny wykonania obowiązku umowy oraz oceny stopnia staranności w sferze umowy. W literaturze prawniczej znaleźć można klauzule generalne w ujęciu prawnie porównawczym (zob. Zimmermann, Whittaker 2000; Cordero-Moss 2011, Rott-Pietrzyk 2007, Bukowska 2011). Bukowska (2011: 81, 86) podkreśla się, że w prawie angielskim pojęcie rozsądku ma inne znaczenie niż w prawie kontynentalnym. Angielski termin „rozsądek” (*reasonableness*) został dokładnie opisany przez Rott-Pietrzyk (2007:10), która udowodniła, że ma on szerszy zakres znaczeniowy od jego odpowiednika w języku polskim. Angielskie określenie „rozsądny” (*reasonable*) oznacza również „słuszny”, „uczciwy”. W języku polskim nie występuje powiązanie rozsądku z słusnością jako kryterium postępowania zgodnego z normami moralnymi, a jedynie zakres znaczeniowy związany z racjonalnością. Zgodnie z wyodrębnioną przez Rott-Pietrzyk (ib.) definicją racjonalny to „rozumny; oparty na zasadach poprawnego myślenia i skutecznego działania; uzasadniony, wyrozumowany, a z łac. *rationalis* to ‘rozsądny’ od *ratio* ‘rachunek; osąd; rozum; metoda (...)’”. Określenia „rozsądny” i „racjonalny” są postrzegane jako synonimy. W języku angielskim natomiast termin „rozsądny” od terminu „racjonalny” różni się tym, że desygnatem pierwszego, czyli przedmiotem myśli odpowiadającej wyrazowi, w przeciwieństwie do drugiego jest także słusność (ib.). Uważa się, że „racjonalny” jest związany bardziej z logiką i rozumowaniem na podstawie sylogizmu logicznego, natomiast „rozsądny” dotyczy „praktycznych ludzkich problemów” i „pozostaje czymś bardzo zbliżonym do słusności” (*something very close to equity*)¹. Rott-Pietrzyk (2007: 204-205) ukazała ponadto jak duże są różnice w pojmowaniu i stosowaniu klauzuli generalnej rozsądku w systemach prawa stanowionego i w tradycji *common law*. Zauważyła, że w systemie prawa angielskiego klauzule generalne stosuje się w bardzo zawężonym zakresie i rozpatruje się je wyłącznie w odniesieniu do aktu normatywnego, w którym występują. Jej analiza może posłużyć jako wzór w badaniach terminologicznych i prawnoporównawczych w zakresie innych par językowych, np. chińsko-polskiej.

Uregulowania gospodarcze i ustrojowe a klauzule generalne

Trudności w interpretacji, tłumaczeniu i zastosowaniu klauzul generalnych w umowach może powodować też fakt, że często mają one różne znaczenie w zależności od panujących uregulowań gospodarczych i ustrojowych. Przykładowo klauzula „zasad współżycia społecznego”, która ma na celu zabezpieczenie sytuacji nieprzewidzianych prawem, a umożliwiających zachowania sprzeczne z zasadami etyczno-moralnymi panującymi w państwie, bywa interpretowana różnie w zależności od czasu jej występowania. Jej interpretacja następuje w odniesieniu do obowiązujących i powszechnie akceptowanych w danym okresie zasad moralnych, regulujących stosunki

¹ L. Recaséns Siches, *Equity and Logic*, s. 411 (w. Rott-Pietrzyk s. 11)

międzyludzkie (Smokutynowicz 1982). Podobnie różnie w zależności od czasu i miejsca występowania rozumiane mogą być występujące w prawodawstwie chińskim: ‘etyka społeczna’ (社会公德 *shèhuì gōng de*) i ‘interes publiczny’ (公共利益 *gōnggòng lìyì*).

Ajani (2003: 111) zwraca uwagę na fakt, że w zakresie regulacji ważności umów we wszystkich niemal systemach prawnych używa się klauzul takich jak „interes państwa” albo „porządek publiczny”. Jak podkreśla:

This means that besides the cases when a contract is clearly violating a compulsory provision of law, or an administrative regulation (art. 52.5 of the Contract law), in all other cases the decision of what constitutes contrariety to the interests of the state, or to the public order, is left to the discretion of the judges.

„Zglobalizowane” klauzule generalne

Istnieją też klauzule generalne, które nie powinny prowadzić do wątpliwości w trakcie ich przekładu bądź interpretacji, np. syntagma „zasady wiedzy technicznej” zastosowana w art. 647 polskiego KC:

Przez umowę o roboty budowlane wykonawca zobowiązuje się do oddania przewidzianego w umowie obiektu, **wykonanego zgodnie z projektem i z zasadami wiedzy technicznej**, a inwestor zobowiązuje się do dokonania wymaganych przez właściwe przepisy czynności związanych z przygotowaniem robót, w szczególności do przekazania terenu budowy i dostarczenia projektu, oraz do odebrania obiektu i zapłaty umówionego wynagrodzenia.

Owa ‘wiedza techniczna’ jest obecnie tak „zglobalizowana”, iż nie powinna stanowić źródła wielorakiej interpretacji.

Wybrane nazwy nieostre i klauzule generalne występujące paralelnie w języku chińskim, angielskim, niemieckim i polskim

Wiele klauzul generalnych występuje paralelnie w różnych systemach prawnych. Poniżej przedstawiono wybrane klauzule generalne, występujące paralelnie w polskich, chińskich, angielskich i niemieckich tekstach prawnych.

Tabela 1. Katalog wybranych klauzul generalnych w języku polskim, chińskim, angielskim i niemieckim

j. polski	j. chiński	j. angielski	j. niemiecki
dobra wiara	诚实信用 <i>chéngshí xinyòng</i>	good faith	Treu und Glauben
rażące zaniechanie	严重过失 <i>yánzhòng guòshī</i>	gross negligence	grobe Fahrlässigkeit
dobrze obyczaje	善良风俗 <i>shànliáng fēngsú</i>	good manners	gute Sitten
polityka publiczna	公共政策 <i>gōnggòng zhèngcè</i>	public policy	öffentliche Politik
etyka społeczna	社会公德 <i>shèhuì gōngdè</i>	social ethics	Sozialethik
porządek ekonomiczny	经济秩序 <i>jīngjì zhìxù</i>	economic order	Wirtschaftsordnung
dobro publiczne	公共财产 <i>gōnggòng cáichǎn</i>	common good	Gemeinwohl
zasady uczciwego obrotu	公平交易 <i>gōng píng jiāo yì</i>	fair dealing	ehrlische Handlungsweise
rażące naruszenie umowy	根本违约 <i>gēnběn wéiyuē</i>	substantial breach of contract	wesentliche Vertragsverletzung
szczególne okoliczności	特殊情况 <i>téshū qíngkuàng</i>	special circumstances	besondere Umstände
ważne powody	重要理由 <i>zhòngyào lǐyóu</i>	important reasons	gewichtige Gründe

Nieprzystawalność terminologiczna wynikająca z różnic pomiędzy systemami prawnymi

Trudnością w tłumaczeniu i rozumieniu poszczególnych klauzul generalnych i zwrotów nieostrych może być nieprzystawalność terminologiczna wynikająca między innymi z różnic pomiędzy systemami prawnymi. Oczywiście jest, że syntagmy, których znaczenie zależy od specyfiki określonego systemu prawnego i polityki mogą być odbierane różnie przez poszczególnych prawników i tłumaczy. Do takich klauzul zaliczyć można np. „dobrze obyczaje”, „dobro wspólne”, „interes społeczny”, „interes publiczny”, czy mniej

popularną „społeczną doniosłość rozstrzygnięcia”. Różnie rozumiane mogą być również tak powszechne „dobra wiara” czy „zasady uczciwego obrotu”.

Celem zobrazowania nieprzystawalności terminologicznej wynikającej z różnic pomiędzy systemami prawnymi ukazano termin „wada” występujący w Chińskiej Republice Ludowej i w Niemczech, który w parze językowej polski-angielski zbadała Matulewska (2012). Termin ten, jak się okazuje, może mieć różne znaczenie w zależności od kontekstu oraz systemu prawnego w którym występuje, a nawet wiedzy prawnika i tłumacza, którzy go stosują.

„Wada” jest jednym z podstawowych terminów związanych z niewykonaniem świadczenia lub świadczeniem wadliwym w kontekście umowy kupna-sprzedaży, umowy najmu czy umowy o dzieło. Polski ustawodawca obok wad oświadczenia woli wyróżnia trzy rodzaje wad:

1. wady w budowie (art. 434 k.c.),
2. wady fizyczne (art. 556 paragraf 2, art. 577 k.c.), i
3. wady prawne (art. 556 paragraf 2 k.c.).

Termin „wady prawne” oznacza przeszkodę uniemożliwiającą lub ograniczającą przeniesienie własności rzeczy przez sprzedającego na kupującego, prowadzącą do tego, że sprzedający nie ma prawa do przeniesienia prawa do rzeczy ze względu na przysługujące osobie trzeciej prawo, które ogranicza prawo właściciela do dysponowania taką rzeczą w wyżej wymienionym zakresie (Gniewek 2009: 998-999). „Wady w budowie” dotyczą wad konstrukcyjnych w budynku bądź innej budowli, natomiast „wady fizyczne” oznaczają różne usterki w rzeczy. O wadliwości rzeczy przesądza niespełnianie celu rzeczy oznaczonego oraz wartość handlowa i użyteczność rzeczy dla kupującego oraz zgodność z przeznaczeniem rzeczy (ibidem: 997). Ponadto, „wada fizyczna wystąpi także wtedy, kiedy rzecz nie ma właściwości, o których istnieniu sprzedawca zapewnił kupującego” (ibidem). Jednakże, jak podkreśla Matulewska (2012: 62-63), ze względu na zróżnicowany charakter rzeczy ustawodawca odrębnie reguluje problem wad u rzeczy jakimi są zwierzęta (art. 570-572 k.c.). „W umowach sprzedaży określonych gatunków zwierząt (tj. koni, owiec i norek) kupujący odpowiada wyłącznie za tzw. „wady główne” tych zwierząt, które wyjdą na jaw przed upływem oznaczonego, krótkiego terminu (Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 7 października 1966 r.; Dz. U. Nr 43 poz. 257). Do takich wad głównych a) u koni należą cztery typy schorzeń tj. łykawość, dychawica świszcząca, wartogłowienie oraz przewlekłe schorzenie wewnętrznych części oka powstałe na tle nieurazowym; b) u owiec świerzby, c) u norek gruźlica. Obok wad głównych mówi się także o innych wadach fizycznych. Jak widać zatem termin „wada” jest terminem nieostrym i w zależności od kontekstu może mieć wiele różnych znaczenie.

Matulewska (2012: 64) wysuwa wniosek, że najbliższy kolokacyjnie do polskiego terminu „wada” jest termin „defect”. W odniesieniu do rzeczy termin „wada” tłumaczony jest jako *defect*, także w tekstach aktów normatywnych Unii Europejskiej. Słownik kolokacji sugeruje trzy potencjalne ekwiwalenty dla terminu *wady w budowie*, którymi mogą być: *building defect*, *defects in the building construction*, *structural defects*. Termin *physical defects* wydaje się być intuicyjnie zrozumiały dla odbiorcy. Większość słownikowych źródeł terminologicznych nie zawiera jednak terminu „wady

fizyczne zwierząt”. Matulewska stwierdza, że jedynie ekwiwalent opisowy uwzględniający wyeksplikowane we wcześniej przywołanym rozporządzeniu jednostki chorobowe, wywoła tożsamy efekt komunikacyjny.

Również w języku chińskim zapewnienie ekwiwalencji dla polskiego terminu „wady główne” jest możliwe jedynie przez zastosowanie opisu, ponieważ chiński ustawodawca nie sprecyzował jasno pojęcia tego rodzaju wady. W prawie umów nie wprowadził również bezpośrednio rozróżnienia na „wady fizyczne” i „wady prawne”. Napisał jedynie o odpowiedzialności za dostarczenie rzeczy niezgodnej z umową (Wang 2003: 256). Wystąpienie wady traktowane jest zasadniczo jako złamanie umowy, bez względu na to czy dotyczy ona kupna i sprzedaży określonej rzeczy czy rzeczy oznaczonej co do gatunku. Zgodnie z art. 153 ch. u. u.² jeżeli jakość rzeczy dostarczonej przez sprzedawcę nie odpowiada wymaganiom ustalonym w umowie, kupujący może uznać tę sytuację za złamanie umowy. Art. 62 ch. u. u. stanowi zaś, że w przypadku braku określonych wymagań co do jakości, umowa powinna być wykonana zgodnie z wymaganiami określonymi przez państwo. Jeśli takich wymagań nie ustalono, należy odwołać się do standardów zwyczajowych lub specjalnych, będących zgodnymi z celem umowy. W artykułach dotyczących rękojmi określono wprawdzie, że sprzedający jest odpowiedzialny względem kupującego, jeżeli rzecz sprzedana stanowi własność strony trzeciej lub jest obciążona prawem osoby trzeciej (art. 150-152 ch. u. u.), co można uznać za rękojmię za wady prawne (por. Yang 2003: 236). Ustanowiono również odpowiedzialność sprzedawcy względem kupującego jeżeli jakość sprzedanej rzeczy nie odpowiada jakości rzeczy ustalonej w umowie (art. 155 ch. u. u.), co uznać można za wady fizyczne (por. Yang 2003: 238-239). Ustawodawca nie wprowadza jednak typologii wad i nie nazywa ich bezpośrednio. Jedynie w słownikach i piśmiennictwie prawniczym można znaleźć określenia 生理缺陷 *shēnglǐ quēxiàn* (wada fizyczna) oraz 法律缺陷 *fǎlǜ quēxiàn* (wada prawna).

Z kolei ustawodawca niemiecki wyróżnia dwa rodzaje wad:

1. wady fizyczne (*Sachmängel*) (art. 434 BGB),
2. wady prawne (*Rechtsmängel*) (art. 435 BGB).

Zgodnie z art. 90a ustawy BGB zwierzęta nie są rzeczami, są chronione poprzez szczególne ustawy (*Tiere sind keine Sachen. Sie werden durch besondere Gesetze geschützt.*) Jednak ustawodawca dodaje, że o ile nic nie ustanowiono to stosuje się wobec nich przepisy dotyczące rzeczy (*Auf sie sind die für Sachen geltenden Vorschriften entsprechend anzuwenden, soweit nicht etwas anderes bestimmt ist.*) Jak się zatem okazuje zakup psa czy konia jest zakupem rzeczy i jest uregulowany takimi postanowieniami ustawodawcy jak smycz psa czy buda psa (Hecker).

Zgodnie z art. 434 BGB zwierzę ma wadę jeśli:

1. nie jest zgodne ze stanem/jakością określoną w umowie,

²第一百五十五条

出卖人交付的标的物不符合质量要求的，买受人可以依照本法第一百一十一条的规定要求承担违约责任。

2. nie jest jest zdolne do użytku określonego w umowie lub nie nadaje się do użytku zgodnie z przeznaczeniem i nie wykazuje cech typowych dla tego rodzaju rzeczy, których mógłby oczekiwać w związku z tym nabywca (art. 434 BGB, JuraForum).
I tak wada prawna u psa wystąpi gdy okaże się, że w trakcie zakupu nie należał on do zbywającego. Wada rzeczy wystąpi, jeśli u psa stwierdzi się jakikolwiek rodzaj ostrej choroby lub infekcji, np. problem z sercem. Jak podkreślają niemieccy prawnicy (zob. Hecker) do zgodności z jakością określoną w umowie zalicza się też te cechy zwierzęcia, które zbywca jawnie wyrażał lub reklamował typu „szczególnie lubi dzieci” (*besonders kinderlieb*) lub „zdrowy jak rydz” (*kerngesund*). Jeżeli zatem w ogłoszeniu o sprzedaży psa napisano, że pies „szczególnie lubi dzieci”, a następnie okaże się, że jest wręcz przeciwnie to pies może być uznany za rzecz wadliwą.

Podsumowanie

Nazwy nieostre i klauzule generalne występujące w tekstach prawnych stanowią dla tłumacza zawierających je tekstów spore wyzwanie. W literaturze dotyczącej komparatystyki prawnej i literaturze dotyczącej przekładu prawniczego podkreśla się, że nazwy nieostre i klauzule generalne występujące paralelnie w językach znajdujących się w otoczeniu różnych systemów prawnych i odmiennych kultur, nie są w pełni ekwiwalentne. Tylko tłumacze posiadający wiedzę prawną i pozaprawną mogą stwierdzić w jakim stopniu są one ekwiwalentne lub jakie czynniki polityczne i socjologiczne przesądzą o tym, że są one bezekwiwalentowe. Pożądanym byłoby przeprowadzenie analizy terminologicznej i prawnoporównawczej celem utworzenia katalogu nazw nieostrych i klauzuli generalnych w języku chińskim. Autorka ma nadzieję, że powyższe rozważania będą wstępem do takich badań.

Bibliografia

- Ajani G. 2003. Comments on the Chinese Regulations Regarding the Validity of Contracts. [In:] Gebhardt I., Zhang Y.-q., Schröder R. (eds.) *Comparative Analysis on the Chinese Contract Law*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 111-113.
- Bhatia V.K., Engberg J., Gotti M., Heller D. (eds.). 2005. *Vagueness in Normative Texts. Linguistic Insights. Studies in Language and Communication*. Bern: Peter Lang.
- Bukowska N. 2011. Klauzula rozsądku w anglosaskim prawie ubezpieczeniowym oraz *Restatement of European Insurance Contracts*. [W:] *Wiadomości Ubezpieczeniowe* 2/2011, 81-95.
- Cao D. 2008. *Translating law*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Cao, D. 2004. *Chinese law: a language perspective*, Hants: Ashgate.
- Cordero-Moss, G. (ed.) 2011. *Boilerplate Clauses, International Commercial Contracts and the Applicable Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Channell J. 1994. *Vague Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Dong Xiaobo (董晓波). 2006. 法律语言中模糊词语的辩证分析. (@: <http://www.chinalawedu.com/news/23223/23225/16696.htm>, data dostępu 09.2012).
- Fan Kun. 2013. *Arbitration in China. A Legal and Cultural Analysis*. Portland: Hart Publishing.
- Gniewek E. 2009. *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa: C. H. Beck.
- Gwodzicka-Piotrowska M., Kwaśnik Ł., Kwaśnik R. 2011. *Umowy handlowe. Podstawowe zagadnienia z zakresu odpowiedzialności cywilnoprawnej, rodzaju umów powszechnie występujących w obrocie oraz sposobu ich zawierania*, Poznań: Akademicki Instytut Naukowo-Wydawniczy ALTUS sp. z o.o.
- Malinowski A. 2006. *Polski język prawny. Wybrane zagadnienia*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis.
- Matulewska A. 2012. *Polska terminologia prawna w przekładzie. Studium przypadku*. [W:] Kondratczyk D., Niewiadomski A., Walewska E. *Polski język prawny – Media, społeczeństwo, edukacja*. Warszawa: Zakład Graficzny Uniwersytetu Warszawskiego.
- Potter P. B. 2001. *The Chinese Legal System: Globalization and Local Legal Culture*. London & New York: Routledge.
- Rott-Pietrzyk E. 2007. *Klauzula generalna rozsądku w prawie prywatnym*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Šarčević, S. 2000. *New Approach to Legal Translation*. The Hague: Kluwer Law International.
- Smoktunowicz E. 1982. Głosa do wyroku NSA z dn. 26.05.1981 r. (SA 974/81), OSPiKA 1982, z.5-6, poz.58.
- Ullmann S. 1962. *Semantics*. Oxford: Blackwell.
- Wang Liming. 2003. A Comparative Study of Chinese and German Sale or Purchase System, [In:] Gebhardt I., Zhang Y.-q., Schröder R. (eds.) *Comparative Analysis on the Chinese Contract Law*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 241-283.
- Wei Xinhua (魏新华). 2009. 从语义关系看法律词语的模糊性. (@: <http://www.xiexingcun.com/xiucixuexi/xcxx2007/xcxx20070406-1.html>, data dostępu: 08.2012).
- Wolter A., Ignatowicz K., Stefaniuk K. 1996 (2001). *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis.
- Yang Minglun. 2003. Comparative Issues on Chinese Contract Law. [In:] Gebhardt I., Zhang Y.-q., Schröder R. (eds.) *Comparative Analysis on the Chinese Contract Law*. Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag, 223-239.
- Zieliński T. 1988. *Klauzule generalne w prawie pracy*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Zimmermann, R., Whittaker S. *Good Faith in European Contract Law*, Cambridge: Cambridge University Press. 2000

Źródła:

BGB – ustawa z 18.08.1896 r. (ze zm.) – Bürgerliches Gesetzbuch.

ch. u. u. – ustawa z 15.03.1999 r. (ze zm.) – Prawo umów Chińskiej Republiki Ludowej –
中华人民共和国合同法 (*Zhōnghuá rénmin gònghéguó hétongfǎ*) (@: http://www.npc.gov.cn/wxzl/wxzl/2000-12/05/content_4624.htm, data dostępu 09.2012).

ch.u.a. – ustawa z 31.08.1994 r. (ze zm.) – Prawo arbitrażowe Chińskiej Republiki Ludowej –
中华人民共和国仲裁法 (*Zhōnghuá rénmin gònghéguó zhòngcáifǎ*) (@: http://www.npc.gov.cn/wxzl/wxzl/2000-12/05/content_4624.htm, data dostępu: 02.2012)

k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 1964.16.93 ze zm.)

ZTP – Rozporządzenie prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” Dz. U. 02.100.908.